

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átveve:	
Egész évre	6 frt — kr.
Negyedévre	1 > 50 >
Helyben na. noz aordva:	
Egész évre	8 frt — kr.
Negyedévre	2 frt — kr.
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre	10 frt — kr.
Negyedévre	2 > 50 >

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfői és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáczka u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, június 11.

Tisztul a helyzet.

Az obstructió úgy látszik megváltoztatja a 16. §. által teremtett s a kormányra nézve már-már tűrhetetlen helyzetet. Még a mostani parlamentben is lesz elég erő arra, hogy megvédje a sajtószabadság megbecsülhetetlen kincsét.

Ismételten elmondottuk már véleményünket a hirhedi 16. §-ról. A magánbecsületet védelemben kell részesíteni a sajtónak egyes sajnálatra méltó kinövészei ellen. Igaz, hogy a tisztességes sajtó nem rágódik a mások becsületén, nem tolokodik be a családi szentélybe, de sajnos, nem lehet tagadni, hogy akad olyan is, amelyik (passióból-e vagy kenyérkeresetből?) valóságos revolverezést folytat. Ha csak ezeknek megrendszabályozására szólna a 16. §. éppen a sajtó tisztességes elemeinek kellene azt örömmel fogadnia. Csakhogy a jelek azt mutatják, hogy a kormány e javaslat benyújtásánál mást célozott.

A mult esztendei felejthetetlen botrányok, Miklós, Pulszky esete, a Kassics-Fejérváry-affér, amelyekhez járult az idén a proviziós Morzsányi és az inkompatibilitás leleplezése, végre pedig az odiozus levélhistoria . . . mindezek azt a nagyon is közel fekvő gondolatot keltik bennünk, hogy a közhivatalnok és a magánember becsületének ez a hathatós védelme azt célozza, hogy ilyen veszedelmes esetekben kosarat tegyenek a sajtó szájára. Ez az egyik ok, mely a sajtónak minden

igaz munkását harciba szólítja a javaslat ellen.

Másik a sajtószabadság védelme. Hiába hangoztatják a kormánypadokról, hogy a világért sem akarják ők sérteni a sajtószabadságot, mégis rést üt az a 48-diki törvényhozásnak egyik legszebb alkotásán. Nem régiben hallottuk biboros ajkáról, mily nagy kincs a sajtószabadság. A közérkölcsök hanyatlása, a corruptió, a népjogok elkobzása szolgaságba döntheti, koldusokká teheti a népeket, — de nincs minden elveszve míg a sajtó szabad; ezzel mindent vissza lehet hódítani. Nagy és kis nemzetek története bizonyosság mellett. Nemzetellenes vétek lenne azért rést ütni a sajtószabadság bástyáján.

A kormányt és pártját nem ezek az indokok vezetik a 16. §. elejtésében vagy módosításában, hanem a helyzet kényszerítő volta. Az obstructiót nem kezdte ugyan még el az ellenzék, eddig csak hosszúra nyult vitáról lehet szó, de hivatalosan be van jelentve. Ezzel pedig az ellenzék minden parlamenti munkát megakadályozhat; nem is kell éppen követnie az osztrák parlamentnek nem valami lélekemelő példáját. A kormánynak pedig néhány javaslatot sürgősen kell törvényerőre emelnie.

Hétfőn már félbeszakítják a sajtóvitát és megkezdik a katonai intézetekre vonatkozó javaslatok tárgyalását. Egy év mulva meg kell nyitni az új iskolákat, tehát elég sürgős a dolog.

Még sürgősebb a másik, a cukorkiviteli praemumról szóló javaslat. Ez ugyan csak kárt hoz az országra, mert olcsóvá

teszi a cukorrépat és megdrágítja a cukrot, augusztus 1-re mégis törvénynek kell lenni belőle, mert a kiegyezési provizoriumnak ez az első fecskéje.

Ilyen körülmények között okvetetlenül engednie kell a kormánynak. Emlegetik is már a közvetítő javaslatokat. Egyiket elég szerencsésnek tartjuk, amennyiben módot nyújt a megsértett becsület hathatósabb védelmére s mégis az esküdtszék kezében marad a döntő szerep. E szerint u. i. az esküdtszék előtt történnék a tárgyalás, mely után először is a felől kérdeznék meg az esküdteket, köz- vagy magánérdek forog-e fenn s a kapott felelet-hez képest az esküdtszék vagy a rendes bíróság dönt a bűnösség kérdése felett.

Akár ezt, akár más kielégítő megoldást készségesen fogadna már a pihenésben kifáradt s vakációzni vágyó parlament.

Mi nem vonható be autonómiai kezelésbe egyházi jogi szempontból?

Ismeretes dolog, hogy a nm. püspöki kar még 1893. jan. 26-ára háromtagu bizottságot küldött ki dr. Schlauch Lőrincz, dr báró Horring Károly és dr Steiner Fülöp püspök urak személyében, hogy véleményt mondjanak a felőli, *mik nem vonhatók* be az „autonómiai” hatáskörébe?

Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, — írja a Religio — hogy betekintés alapján tájékoztatásul körülbelül pontrol-pontra elmondhatjuk, a mi ebben a nevezetes okmányban arra való nézve foglaltatik, hogy mi nem vonható be egyházi jogi szempontból az autonómiai

A „TISZÁNTÚL” TARCZAJA.

A szoczialista.

Irta: Reutter Sándor.

A mezőhegyi cukorgyárban igen kedvelt ember volt Balog János. Egyaránt szerették a főlebbvalói és társai. A munkában szorgalmas, ügyes és kitartó volt, munkástársaihoz pedig jószívű, barátságos és kedves. Ha este hat órakor a gyár kürtje jelezte a munka befejezését, Balog János volt egyike a legutólsóknak, akik távoztak.

A város szélén állt Balog kis háza szép kis kertjével. Ha esténként fáradtan hazatért, a kapuban várakozott rá ifju felesége, ki örvendezve boldogan nyújtotta az érkező elé kis gyermekét s szeretettel köszöntötte.

Igy éltek együtt csendesen, megelégedve, és semmi sem háborgatta házi boldogságukat. Balog János egy napon azzal a hírrel jött haza, hogy a gyárba új munkások érkeztek Németországból, akik igen okos és értelmes emberek.

Attól az időtől fogva Balog mindig tudott valami újat mesélni a német munkásokról.

Egy este Balog az egyik német munkással tért haza. Az est kellemes volt. Balog társát behívta a szobába bemutatta kis családját. Majd a kertbe mentek és a lugasba vacsoráztak. Róza asszony idegenkedve nézte a német vendéget, a kis gyermek pedig szinte huzódott

a zord kinézésű munkástól. A német munkás már beszélt kissé magyarul s a vacsora után, jó bor mellett kezdte megmagyarázni az ő nézeteit.

— Szó, a mi szó, kedves pajtás, mi mindnyájan nyomorgunk és küzdünk; pedig annak nem kellene úgy lenni!

S mindazért a nagy fáradozásunkért olyan bért kapunk, ami egy ember megélhetésére is kevés, nemhogy még a családunkat is eltartathánk. Nem — pajtás — ez nem igazság!

A német munkás beszédén látszott, hogy nagyon el van keseredve.

— Hiszen igaz, igaz — válaszolt Balog fejbólintva, — de hát az urak kezében van a hatalom; mi semmit sem tehetünk.

— Az igaz.
Hanem csak álljunk össze mindannyian s legyünk egy akaraton! Majd meglátják akkor! . . .

Róza asszony ijedten tekintett a német vendégre, aki a bortól és beszédétől egészen neki melegedett.

Szent Isten — mondá félénken az asszony — hiszen ez borzasztó, amit maguk gondolnak és beszélnek! Nem vezet az jóra. Krisztus Urunk arra tanított bennünket, hogy legyünk megelégedettek a sorsunkkal s ne kívánjunk többet, mint amennyit Isten megad.

A német megvetően mosolygott s Balog boszusan felelt a felesége beszédére: — Nem értesz te ahhoz, asszony! — Ne ártsd magad abba, amiről nem tudsz. A dolgunkat majd

csak elvégezzük mi magunk fejével és a magunk ökleivel.

— Ugy van kedves ifjasszony — mondá a német, — Isten a férfit küzdelemre, az asszonyt a vigasztalásra és boldogításra teremtette. A mi kötelességünk jogainkat védelmezni és kivívni, a maguké: homlokunkról a verítéket letörölni.

— Nem jó vége lesz annak, nem jó; volt Róza asszony nyugtalankodó válasza.

Attól az időtől kezdve a házastársak mint-ha egy kissé elhidegültek volna egymástól. A férfi már nem tért haza rendesen, hanem társaival elment a kocsmába, ahol borozgatás közben szídták az urakat, a gazdagokat és vitták terveiket.

A jó asszony már hiába intette és kérlette az urát, az hajthatatlan maradt s alig hallgott rá.

Esténként a munkások gyakran találkoztak a kocsmában, ahol mindig fontos beszélni valójuk volt.

Balog János is szorgalmasan eljárta oda.

Ebben a társaságban megjelent néha a gyár egy öreg munkása is, Buzás István, aki már felügyelő volt.

Oda ült ő is az asztalhoz és csak hallgatta a sok üres szót, a sok ostoba és vakmerő tervet.

— Hát szóljon már valamit Pista bácsi, — kiáltottak többen. Mondja el a nézetét. Ugy-e igazunk van?

— Dehogyan van, fiam, dehogyan van, — válaszolt ez ősz szakálu munkás. Ti azt mondjátok,

intézmény hatáskörébe, vagyis hogy mit nem lehet egy-egy kath. autonómiai kongresszuson szóba hozni és tárgyalni?

Nem lehet szóba hozni és tárgyalni a katolikus kongresszuson: 1. hit- és erkölcsi kérdéseket, egyházi törvényeket, pápai vagy zsinati vagy püspöki egyházkerületi határozatokat, azok felülbizárlásának szándékával, azok el- vagy el nem fogadásának célzatával. 2. Az autonómiai tárgyalás keretén kívül esik, mint Istentől megalapított hierarchiai tény és eljárás, az egyházkerület, püspökök, szerzetes rendek stb. közlekedése a római szentszékekkel. 3. Az egyházi szószék, a káté és általában a vallás tanítás tárgya és módszere a hittanárok és hitoktatók viszonya a főpásztorokhoz, a papnevelés és teológiai tanítás szervezete és kezelése. 4. Liturgiai ügyek, ritus, szentségek, szentelmények, az egyház hivatalos és istentisztelelbeli nyelve ünnepek, böjtök, stb. 5. Az egyházi fegyelem gyakorlása. 6. A tisztán egyházi, istentiszteleti ügy szintén egyházi (papi) nevelési és tudományos célokra tett alapítványok kezelése és ellenőrzései. 7. A püspöki és magánkegyuri valamint a szabadadományozású plébániák betöltése, segédlelkészek és lelkészségek, új beneficiumok felállításai eddigiek megszüntetése, szerzetes rendek és társulatok egyházi belügyei stb.

Guttenberg Pál Nagyváradon.

— A mai nevelésről. —

Guttenberg Pál, a budapesti országos kézimunkára nevelő intézet igazgatója tegnap Nagyváradra érkezett és ma délelőlt 11 órakor felolvasást fog tartani a nagyvárad kereskedelmi és iparkamara meghívására folytatán a »Kereskedelmi Csarnok« nagytermében a »Slójd«-ról és a mai nevelésről.

Guttenberg most körutat tesz az országban s az összes nagyobb vidéki városokat felkeresi, hogy tanulságos és érdekes előadásaival propagandát csináljon a »Slójd«-nek és a mai ferde nevelési rendszerről egyet-mást elmondjon.

Guttenberg nagyon érdekesen ismerteti a mai oktatási viszonyokat s párhuzamba helyezi azokat a külföldével, fejtegetéseinek eredménye mindig oda konkludál, hogy e téren, dacára a folytonos rohamos haladásnak, még mindig hátra vagyunk a művelt nyugattól. A mi iskoláinkban, érteve alatta első sorban a népiskolákat, nem az életre, a praktikus megélésre, ne-

velik az ifjút. Az elemi iskolás gyermekek az ákom-bákom betűkön kívül alig tanulnak meg más egyéb praktikus dolgot. Sok helyt a népiskolákba a fiu 12 éves koráig jár, még sem szerez semmiféle tapasztalatokat az életre.

Nevelési rendszerünk egy oldalú és félszeg s nem változik hely és körülmények szerint. Bihar megyében csak azt tanítják amit Turóc megyében. Arra nem fektetnek súlyt, hogy egy helyt hegyes vidék van, másutt meg a dombnak hire-hamva sines, hogy egy helyt a nép földművelésből, más helyt a favágásból él.

Legfőbb pedig az, hogy a kézi munka ügyességeinek elsajátítására semmi gondot nem fordítanak. Azt követelik az elemi iskolástól, hogy tudjon kémiát, de azt nem kérdik tőle, tud-e fát oltani, kosarat fenni, kapanyelet fagraggni stb. Pedig erre annak a leendő béres gyerekeknek legalább is százszorta több szüksége van mint arra, hogy tudja, miszerint a víz képlete H²O.

Guttenberg e tekintetben kiváltképp Angliára utal, hol különös gondot fordítanak a kézimunka tanítására, úgy, hogy a kormány jutalmakat ad oly tanítóknak, a kik növendékeiket bizonyos praktikus hasznú dolgokra oktatják s ennek köszönhető nagyrésztben Anglia ipari tevékenységének nagy mérvű fellendülése is.

Hogy a gyerek, minek veszi hasznát majd az életben, arra születési s jövőd megélési helyének vidéke az irányadó. Agyárváros gyermekei gyári munkások, míg a nagy folyó mentén élő gyermekek halászok, a rónán élők földművelők, a hegyes vidékeken élők állattenyésztők lesznek. Itt is, ott is az iskolának kell bevezetnie a gyermeket az életbe. Meg kell a gyermeket ismertetni a mértékekkel, a tervek készítmény módjával teoreticze és prakticze. A táblán tanulja meg a tervrajzot, úgy hogy azt papírra vetve, a mit ott megrajzol, átvihesse a materiára is. — Ez a mértéktanítás azért szükséges, mert ma már minden munkának, finomnak, szabályosnak kell lennie.

A gyermeknek majd az iskolában kell megszoknia azon eszközöket, amikkel az életben egykor kenyerét keresni fogja. A gyermeket már a hely predesztinálja az életre, tehát az oktatás is a helyi foglalkozások szerint változik. Nálunk a nép tulnyomó részének fő foglalkozását a földművelés, gyümölcstenyésztés képezi, ehhez kell tehát alkalmazkodnia az Alföld iskoláinak. Azonban teljesen egyoldalúnak nem szabadna lennie, mivel gyakran szükség lehet a földművelőnek is olyan munkák értéséhez, melyeket csak a gyári munkás praktizál. — Másrészt pedig néha a megváltozott életviszonyok folytán is jó, ha a földműves máshoz is ért, mint a vetéshez, boronálásához, sőt már csupa szórakozás kedvéért is jó, mert

Majd egy csoport munkás, köztük a németek, bementek a gyárba, hogy az igazgatóval beszéljenek.

Az igazgató nem volt lelketlen, nyuzó ember; de egyrészt tudta, hogy a munkások bére elég tisztességes, másrészt meg ő a gazdája kontójára nem is adhatott többet. Először tehát szép szerével akarta nekik a dolgot megmagyarázni és őket lecsillapítani.

— Maradjanak csak békességben, emberek — mondá az igazgató. Most egyszerre magamtól semmit sem tehetek; hanem majd szólok mellettek, és ha lehet megkapják, amit kívánnak. De eddig a régi módon álljanak munkába, mert a ki nyakaskodik, azon kiadok és lesz helyette más.

Mig bent az igazgató beszélt, a többi munkásokhoz kiküldte az öreg Balázst, hogy csendesítse le őket.

— Hallgassatok meg barátaim! — mondá Pista bácsi. Jobban tennétek, ha szépszerivel csinálnátok a dolgokat, mint így erőszakkal. Nem jó vége lesz ennek, meglássátok. Én mondom nektek, az öreg Pista bátyátok, aki sokat tapasztaltam. Ne engedjétek elforgatni fejteket; legyetek türellemmel! Gondoljatok családaitokra, feleségekre, gyermekeitekre! . . .

Nem engedünk! — Soha! hangzott körülötte.

Buzás István kénytelen volt eredmény nélkül visszamenni a gyárba.

A munkások pedig széteszlottak: egyrésztök

távol tartja a koresmától, mely újra erkölcsi tekintetben nagy haladás.

A magyar földművelő nép, azért nagy baj lenne, ha tulszásba esvén, az Alföld népe elvonatnék az ipari tanítás által a földműveléstől. Ez a nép arra szokott, arra született s arra predisztuálja már helyzeté is. A föld nálunk kövér s búsásan fizet, ha ki tudja használni.

A kertészetet értjük első sorban, mely nálunk még csak csecsemő korát éli. Hollandiában a lakosság fele kertészetből él, nálunk legnagyobb részt a bolgár és szerb kertészek rakják zsebre e jövedelmező foglalkozás minden hasznát.

Nem kell messzire mennünk, hiszen nálunk Nagyváradon is évtizedeken át a Rhédey kert melletti bolgár kertészek úzték egyedül a konyhakertészetet, alig pár éve alakult meg a Farkas-féle várad-velencei mű- és a Jelinek-féle másik konyha- és virágkertészet, melynek bámulatos gyors felvirágzása és busás jövedelme, a kertészetből huzható, a buzánál sokkal jövedelmezőbb kihasználását a földnek tanusítja, különösen folyók mentén alkalmas ez a kertészet meghonosítása, főképp oly helyen, mint Nagyváradon, hol meleg vízü folyóvíz is van, melynek aranyat érő hullámai jóformán semmi hasznót nem hajtva folynak le a Pecze medrében.

A Pecze folyónak nagy értékét csak a szerb kertészek ismerték fel Nagyváradon, kik alaposan ki is használják azt. Egy-egy helyen nem sokáig maradnak, mivel a konyhakertészetet a föld csak 4—5 évig bírja ki egyfolytába, azután újra évekig kell pihentetni a földet s más célokra felhasználni. Három-négy év alatt a konyhakertészet a föld zsirját rendkívül ki lehet szívni. Csodálatos, hogy a magyar nép mégsem szereti a kertészetet, mely a gabnatermelésnél legalább is 7—8-szor nagyobb jövedelmet produkál.

Ennek okát Guttenberg abban találja, hogy a magyar paraszt nem szereti a pepecselő, babra munkát.

Felemlíti itt még azt is, hogy az alföldi paraszt az év egy részét átgunyasztja. Késő ősztől kora tavaszig semmit sem csinál, két-három hónapi keresményéből él egész éven át. De e hónapok alatt aztán dolgozik, alig pár óráig alszik. Ez a czélszerűtlen munkafelosztás aztán elsenyveszti a szervezetet is.

Okszerű foglalkozás módra kell tehát a népet oktatni. S ezt csak az olyan iskola teheti, a hol a betűtanítás mellett, kézi munkára is tanítják a gyermekeket, különösen ajánlja a kertészetet. Az iskolák mellett kertész telepek szervezendők, hol nyáron át foglalkoztatnák a növendékeket. Ez nem csak, hogy egy krajczárjába sem kerülne a községnek, városoknak, de sőt tekintélyes jövedelmet hozna.

zugolódva és töprenkedve hazatért, többen pedig a koresmába vonultak.

Igy mult egy-két nap.

A gyárban ez alatt szünetelt a munka.

Többször felszólították a munkásokat, hogy álljanak munkába, hanem azok csak nevettek.

— Az igazgatóság végre kénytelen volt valamennyi kiadni s új munkásokat fogadott.

Másnap reggel, mikor az ujonnan felfogadott munkások a gyárba akartak menni, már a gyár előtt találták az elégedlenkedőket. Először szép szóval akarták lebeszélteni őket; hanem azok kijelentették, hogy ők szívesen dolgoznak és többre becsülik a tisztességes munkával megszerzett kenyeret, mint a veszekedést.

Mikor a jó szó nem használt, a zajongó munkások megtámadták az ujonnan felfogadottakat s heves dulakodás támadt köztük. A lázadók között volt Balog János is. Most már ő is elszánt, heves, bosszuálló szocialista volt, aki az erőszaktól sem riadt vissza.

A nagy zajra összefutott a város népe és megjelent a csendőrség. A nagy tömeggel azonban nehéz volt elbánni. Olyanok voltak azok, mint a felbőszített vadak. Nem láttak, nem hallottak, csak vakon rontottak az embernek, asszonyoknak. A csendőrök szuronysegezve támadtak a verekedőknek és miután néhányat megsebesítettek s néhányat elfogtak, a többi megfutamodott.

Róza asszony is ott siránkozott a nézők között. Férje véresen ott feküdt az uton.

tok, hogy elégedetlenek vagytok. Hát mióta vagytok azok? Azóta, hogy közénk jöttek ezek a németek, akik izgatnak benneteket? Előbb megelégedtetek sorsotokkal. Nem szület-hetik mindenki királynak, mert akkor azok kapárnák ki egymás szemeit.

— De kevés a bérünk! — kiáltottak többen közbe.

— Mindenütt csak így van az egész kerek világon — válaszolt Pista bácsi. — Az ujonnan belépők kevesebbet kapnak; idővel, mikor már jobban beletanulnak a munkába, akkor kapnak többet, meg többet.

Az öreg Pista bácsi szavai egyelőre lehűtötték az elégedetlenkedő lármázókat.

Egyik reggel Balog János, mint rendesen, már korán elment a gyárba. Mikor a kapuhoz ért, egy sereg munkást talált ott, akik nagy hadonázás közt hangosan kiabáltak.

Mikor meglátták Balogot, körülfogták.

— Te som mégy be; neked sem szabad dolgozni! Nem engedünk egy hajszálnyit sem. . . Nekünk van igazunk! Le a gazdagokkal éljen a szabad társadalom!

Balog eleinte nem volt tisztában azzal, hogy mi is történik itt.

Kérdezősködött.

— Hát csak az történik — válaszolt az egyik, — hogy nem dolgozunk, mert az igazgatóság nem akar jobbitani bérünkön. Azért a kis bérért nem dolgozunk. Becsukhatják a gyárat.

Szinte hihetetlen, hogy mily roppant jövedelmet lehet kihozni a földből, ha azt okoszerűen felhasználjuk, közép számítással ilyen konhaktériumi művelés mellett egy hol föld 100—150 frt évi jövedelmet is hajt egy évben. A késő téli salátás ágy, kora tavasszal retket, majd ugyanaz a föld uborkát, friss paradicsomot, dinyét s egyéb kora őszi ujdonságokat termel, télen pedig melegházzá átváltoztatva virágokat, ibolyát, gyöngyvirágot stb. tenyészt, melyek mint ujdonságok kora idejében piacra hozva nagyon drágán adhatók el.

A kosárfonás és szalmakalap készítés szintén olyan foglalkozások, melyek a mi megyénkben könnyen meghonosíthatók s nagy jövedelmet hoznak. Nagyváradon ez ideig csak egyetlen szalmakalap gyár van, a Friedlander féle Nagy Sándor-utcai gyár. A gyáros állítása szerint, jóllehet 30—40 munkást foglalkoztat állandóan, nem képes annyi szalmakalapot előállítani, mint a mennyit könnyű szerrel el tudna adni. — Most az államtól 20.000 frt segélyt fog kapni gyártelepe kibővítésére s valószínűleg néhány év alatt virágzó szalmakalap gyár lesz, mely ezer számra fogja gyártani a szalmakalapot kezdve az egyszerű 10 kros kalaptól, a finom 2—5 frtos uri férfi és női kalapokig. Ez is egyike azon iparágaknak, melyekben szükségletünket a külföldről szerezzük be, pedig képesek lennénk hazai gyártmányokkal is sokkal olcsóbban ellátni magunkat.

Ilyen s ehhez hasonló körülményekre fog kiterjeszkedni Guttenberg felolvasásában. A tanügy barátainak s általában mindenkinek nagyon ajánljuk e tanulságos s rendkívül érdekes előadás meghallgatását, melyre még visszatérünk.

ORSZÁGGYÜLES.

A főrendiház ülése.

Budapest, június 11.

A főrendiház ma délelőtt 11 órakor — kevés számú főrendi tag jelenlétében — ülést tartott, melyen Tóth Vilmos elnökölt. A jegyzői tisztet Széchenyi Bertalan gr., Nyári Jenő báró és Szapáry Frigyes gróf töltötték be. A kormányt Lukács László, Fejérváry Géza báró, Jósika Samu báró, Darányi Ignác és Wlassics Gyula képviselték.

A napirend előtt az elnök bejelentette, hogy ő Felsége a főrendiháznak az alengoni hercegnek katasztrófája fölött nyilvánított részvétét köszönettel fogadta. Bejelentette egyúttal Döry József br. és Orczy Áron báró főrendek halálát, jelenti továbbá, hogy Nádasdy Tamás gr. bemutatta királyi megbízó levelét.

Néhány jószívű ember a sebesültet lakására vitte.

Négy héttig feküdt Balog János sebében. Mikor valamiképp felépült, akkor még törvény elé is idézték rendzavarás és erőszakoskodás miatt. Még el is ítélték.

A szerencsétlen ember megtörve került haza. Otthon a legnagyobb nyomort találta. Felesége munkába járt, hogy a kis családot fenntarthassa. Már nem laktak a saját kis házukban, mert azt el kellett adni.

Balogné azelőtt a gyárba járt az igazgatónéhoz mosni. Azóta, hogy a férjét elbocsátották, ő sem mert felmenni, de meg a férje is megtiltotta.

— Ha én ott hagytam őket, te se menj el. Még kiutasítanak. — Így zsörtölődött.

De az okos asszony nem hallgatott rá. Titokban egy délelőtt elment a gyárba. Az igazgatóné ottthon találta. Előadta panaszát, ecsetelte szomorú helyzetüket és kérte őt, hogy vegye őket vissza.

— Hiszen az uram azelőtt olyan nyugodt, csendes, jó ember volt, még a légynek sem vétett! Hanem azok a rossz emberek, azok a német munkások vitték bele. Leczkét kapott nagyságos asszonyom, igen kemény leczkét.

Az igazgatóné jószívű nő volt. Megegett a szíve a szegény családon s megígérte, hogy szól értök.

Mem sokára hívatta Róza asszonyt az igazgatóné és jó hírt mondott neki:

Kiadták az igazoló bizottságnak.

A napirend előtt felszólalt Vécsey József báró is. Már jó ideje interpellációt intézett a miniszterelnökhöz a keleti bonyodalmak tárgyában. Választ nem kapott rá, s a választ azóta megadták az események. Most tehát miután az interpelláció tárgytalan, a miniszterelnököt fölmenti a válaszadás alól. Ellenben más interpellációt kíván most előterjeszteni és pedig a belügyminiszterhez. Az egész országot, de különösen a gazdaközönséget súlyosan érintő és komoly megfontolásra méltó szocialista mozgalmak vannak az alföldön. Kérde, van-e tudomása erről a miniszternek. Eddig ezeket a mozgalmat karhatalommal nyomták el, de a zendülések egyre nagyobb mérvet öltének s hova-tovább nem lesz elég annak elnyomására a fegyveres erő. Kérde tehát, mit szándékozik ez ellen tenni a belügyminiszter?

Az interpellációt kiadják a belügyminiszternek. Ezek után áttértek a napirendre: az egyetemi telekvásárlásokról szóló javaslat tárgyalására.

Zichy Nándor gr.: Kozjogi szempontból helyteleníti a javaslatot. Magyarországon az alapítványok és alapok felett ő Felsége rendelkezik és nem a törvényhozás. Különösen áll ez az egyetemi alapokról, mely még hozzá a katolikus alap is. Vannak, akik ez alapokat »közalapoknak« nevezik. Ez a fogalom össze-zavarása. Ilyen zavart fogalmak mellett nem csoda, ha ez országban is összezavarják a közvagyonot a magánvagyonnal. (Derűtség.) Helyteleníti, hogy az egyetemi alap terhére kölcsön is vehető fel. Mikor a himlő alapot kórkázi célokra fordították, akkor ő Felsége beleegyezése volt szükséges. Most ő Felsége föl se említtetik, pedig ő Felsége utasítása nélkül nem szabad az alapokról rendelkezni. A 48-iki törvényből nem következik, hogy az egyetemi alap jellege megváltozott volna, vagy hogy az a király fő kegyuri jogából kivétel volt. Csak a kezelésében történt változás. Ezt kívánta megjegyezni.

Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter: Nem tartja valami szerencsés gondolatnak a himlőoltási alap és az egyetemi alapok összehasonlítását. A javaslatot a király tudtával és beleegyezésével nyújtotta be, igen természetes tehát, hogy az alapoknak ily módon való felhasználása a király beleegyezésével történt. A mi az egyetemnek katolikus jellegét illeti, ez ellen ő már más ízben is felszó-

Azt mondta, hogy az urát visszaveszik a gyárba, ha azt megígéri, hogy becsületesen viseli magát és többet nem elégedetlenkedik.

Balogné hálás szívből csókolt kezét a jó asszonynak és sietett haza az urához. Balog elgondolkozva ült a szobában. Meggyógyult már; csak a beesett szeméin és sápadt, sovány arczán látszott meg a börtön és a nyomoruság. Hogy a gyárból kimaradt, egy darabig daczoskodott, hogy majd megél ő más munkából is. Hanem mikor ide-oda kopogtatott munkáért, akkor látta, hogy sehol sem állnak vele szóba, mert mindenhol félnek tőle. Veszett hire lett a szegény Balognak. Ekkor látta, hogy jóllakott gyomorral boros poharak mellett könnyű dolgot: elégedetlenkedni, lármázni és lázítani, hanem mi az, mikor a szegény embernek nincs kenyere...

Éppen erről gondolkodott Balog, mikor felesége benyitotta az ajtót.

— Édes uram — kezdé az asszony a szót, — nem haragszol meg, ha valami jó hírt hozok neked?...

— Nekem hoznál jó hírt? — kérde a férfi.

— Igen, neked is, meg nekem is, — felelé az okos asszony.

Aztán elmondta az asszony, mit ígért az igazgató.

Balog szótlanul végighallgatta. Aztán megfogta az okos jó asszony kezét, magához ölelte a feleségét s csak annyit mondott:

lalt. Az egyetemnek egyáltalán nincsen felekezeti jellege. Az hogy az egyetemet Pázmán alapította, ma, midőn az állam kezében van, nem praejudikál a kormánynak semmi intézkedésében. Kéri a javaslat elfogadását.

Báró Vécsey József magyarázza ő Felségének, mint a katolikus egyház főkegyurának jogkörét. Reflektál a himlőoltási alapra, melynek megvan a maga célja, nem lehet tehát ezt építkezésekre felhasználni.

Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter bizonyítja, hogy a himlőoltási alapnak építkezésekre való felhasználásába ő Felsége beleegyezett.

Erre a javaslatot általánosságban megszavazták. A részletes tárgyalás során gróf Zichy Nándor és Vécsey József báró módosításokat nyújtottak be, de a többség részleteiben és változatlanul fogadta el a javaslatot.

Megszavazták ezután a díjnok törvényjavaslatot s ezzel az ülés háromnegyed 1 órakor véget ért.

A képviselőház ülése.

Budapest, június 11.

A képviselőház mai ülése d. e. fél 11 órakor kezdődött.

Elnök: Szilágyi Dezső.

Jegyzők: Molnár Antal, Nyegre László, Lázár Árpád.

A kormány részéről jelen vannak: Lukács László, Erdély Sándor, Perczel Dezső.

A múlt ülés jegyzőkönyvét felolvassák és hitelesítik.

Elnök bemutatja Veszprémmegye kérvényét a kvóta ellen, Szilágyi Dezső feliratát magyar gör. katolikus püspökség létesítése iránt, a beregszászi, lőcsei és komáromi bíróságok és ügyészségek kérvényét nyugdíjkezdésmény iránt, végül Fónagy Imre és társai nagyszalontai lakosok kérvényét a bűnvádi perrendtartás 16. §-a ellen, a magyar kereskedelmi csarnok kérvényét a statisztikai hivatalról szóló törvényjavaslat tárgyában.

Következik a napirend: a bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvényjavaslat tárgyalásának folytatása.

Sturmann György: A függetlenségi párt már elveinél fogja is örömmel üdvözölné az esküdtzéki bíráskodásokról szóló törvényjavaslatot, de azt jelen alakjában nem tehetik magukévá. Kötelességének tartja azonban ebbeli magatartását indokolni s ez az oka felszólalásának. A jelen törvényjavaslat még súlyosbítja az esküdtbíráskodásokról szóló javaslatot, amelyben olyan intézkedéseket tartalmaz, amelyek egyes vétségeket kivonnak az esküdtzékek

— Jól van édes feleségem; megint beleállok a munkába s megint okos és becsületes ember leszek.

Másnap elment Balog a gyárba, ahol megint oda állították, ahol előbb dolgozott. Senki sem tett szemrehányást neki. Az igazgató elment mellette, köszöntését elfogadta, de semmit sem szólt hozzá.

Ugy egy hét múlva a fizetésnél behívatta Balogot az igazgató.

— Ugy Balog — mondá az igazgató — meg van-e most elégedve?

— Igenis. — felelé Balog — egészen meg vagyok elégedve és szívesen is dolgozom.

— No lássa Balog — folytatá az igazgató — maga tanult a maga kárán, hanem keserves leczke volt ez ugy-e? ... Nézze, én szeretem és megbecsülöm a szegény munkás embert; hanem azt is elvárom, hogy az a munkás ember is megbecsülje magát. Most megtanulhatta, hogy aki rendetlenkedik, magamagának árt.

Egy pár hónapig dolgozott Balog a gyárban becsülettel; aztán felügyelővé tették s kétszer akkora bért kapott. Jó feleségének segítségével aztán lassankint ismét megtakarítottak annyit, hogy a házat és kertet is újra megvették.

Csak az idő változaskor, nyilalló sebe juttatta aztán eszébe szociáliskodását s a tanúságot, hogy jobb *türni*, mint *szenvedni*.

hatásköréből. (Igaz, ugy van, baloldalon.) Nagyon szomorú jelenségnek tartja azt, hogy a kormány megtudta akadályozni a hatalmi érdekek fölvetése által azt, hogy a tulajdonnak nagytekintélyű jogtudósai nyíltan kimondják véleményüket a javaslatra vonatkozólag. A közvéleménynek szemben nem lehet állást foglalni, az pedig a sajtó szabadságának megszorítását látja a javaslatban. A tulajdon maga is elismeri, hogy a sajtó némi elrettentésül akarja behozni a javaslatot, elesik tehát azoknak az okoskodása, akik semmi különösebb fontosságot nem tulajdonítanak a javaslat ide vonatkozó intézkedésének. A sajtót egyedüli eszközként tartja arra nézve, hogy nemzeti érdekeink mellett küzdjünk s ezért a sajtószabadság megszorításához nem nyújthat segédkezet. A javaslatot nem fogadja el. (Helyeslés balról.)

Marjay Péter: Ugy látszik, hogy az igazságügyminiszter nem akarja meghallgatni az igazságos érvek öszönét. Egy példát hoz fel egy református papról, aki mindig egy prédikációt mondott el a híveinek. Mikor a hívek megkérdezték tőle, hogy miért nem mond új prédikációt, azt felelte, hogy mindaddig ugyanazt a prédikációt fogja mondani, amíg elejétől végig meg nem tanulják. Így leszünk mi is az igazságügyminiszter ural, mindaddig a fejébe rájuk érveinket, amíg meg nem hallgatja igazságos érveinket. (Tetszés balfelől.) Erőszakkal még egy családot sem lehet kormányozni, hát még egy nemzetet, a kormány pedig erőszakkal akar kormányozni. A sajtóról beszél ezután s azt a nép nagy barátjának, tanítójának tartja. Így értük el — ugymond — hogy ma már egy ifjú ember többet tud, mint régebben egy 80 éves aggyastán. (Eljenzés balról Zaj jobbról. Az előadó székében feláll.)

Endrey Gyula: Üljön le az előadó, az előadónak ülni kell. (Nagy derűtség.)

Marjay Péter: Minekünk a népboldogítás a fényes eszköze mellett fel kell vennünk a harcot s nemcsak a vezéreknek, de a közkatónáknak is meg kell tenni a hatvágást s ki kell tartanunk a népboldogító hatalom, a sajtó mellett. (Igaz, ugy van, a baloldalon.)

Castellár Emilből idéz ezután, aki azt mondja, hogy amily mértékben nő üldözési düh valami iránt, éppen olyan mértékben nő azoknak a száma, akik védelmére kelnek. Így vagyunk mi is, amikor a kormány a sajtó üldözésére indult. (Helyeslés balfelől.) Nem lát elegendő erőt a miniszterben arra, hogy az 1848-iki törvényt hatályon kívül helyelje. Ha valahol — ugy nálunk áll az, hogy a törvények a kormány nyomása alatt állanak. (Igaz, ugy van.)

Endrey Gyula: De mennyire!

Marjay Péter: A kormány politikára használja föl a törvényt is s azok, akik nem tartanak a kormányval, mindenféle zaklatásokban részesülnek. Pártja nem engedheti, hogy a sajtó szabadságát megtámadják. T. Ház! Végeztem Castellárral . . . (Derűtség a jobboldalon.) Azt hiszem, hogy a nevető jobboldal sem tudja tagadni ezeket az idézeteket bölcsességét. Kérdezi, hogy nem talált az igazságügyminiszter ur egyéb javítani valót? Ott van az igazságszolgáltatás, azt olcsóbbá és gyorsabbá tehetné. (Igaz, ugy van, baloldalon.) A romlott közállapotokról beszél ezután s azt a kormány bűnének tartja. Amikor annyi sok rendezni való van még, a miniszter ur, fogadatlan prókátor módjára beáll a magánbecsület védelmezőjének. Áttérve már most a halvszületett, agyonlőtt törvényjavaslatra . . .

Felkiáltások jobbról: Ha halvszületett, hogy lehet agyonlőni?

Marjay Péter: Ez olyan veszedelmes, hogy bár halvszületett, még egyszer agyon kell ütni!

Erdély Sándor miniszter: Jaj, de szellemes!

Marjay Péter: A szakbírákról beszél ezután, akiket éppenséggel nem tart csalhatatlannak. Szereti hinni, hogy az igazságügyminiszter belátja tévedését s módosítja vagy visszavonja a javaslatot. Csatlakozik Győri Elek határozati javaslatához. (Eljenzés balfelől.)

Visontay Soma: Bizonyos fájdalmas érzés kel szívében, amikor kénytelen megtagadni hozzájárulását a javaslatról, amelyből jobb sorsa érdemes törvény lehetett volna. Rövid-

látó az a kormány, amely ahelyett, hogy a közönség rokonszenvét igyekeznék megszerezni, a törvényei számára, ellenségeket szerez. A magyar közvéleménynek egyik régi vágyódását: az esküdszéket léptetik életbe most, de olyan formában, hogy meg kell akadályozni a keresztülvitelét. A 16-ik paragrafus egyenesen kodifikációs botrány. Meggyőződése, hogy nem is lesz belőle törvény. Jellemzőnek tartja, hogy Fabiny Theofil, aki mellözte nagyon az esküdszéket, de sohasem akarta a sajtó-escüdszéket megszorítani. A kormány következetességét mutatja az, hogy 10 évvel ezelőtt tiltakoztak az esküdszéki generalizációja ellen, mint amely politikai befolyás alatt állva, nem megfelelő: ma lelkesedik az egykor leszólt esküdszékiért. Nem kételkedik abban, hogy a kormánypart szónokai ugyanolyan lelkesedéssel és meggyőződéssel szólnának az előbbi javaslat mellett is. (Ugy van, balról.) Ha vannak hibái a mostani eljárásnak, az csakis arra vezethető vissza, hogy nincs kellőleg kodifikálva a sajtótörvény. Az esküdszéki tárgyalásoknál a bizonyítás rendkívül merev formásokhoz van kötve s ez nagy baj. Molnár Bélával vitatkozik, s azt mondja, hogy teljesen tájékozatlanul szólalt föl. Azt mondta ugyanis Molnár, hogy minek az esküdszéki eljárás, mikor ott akkor is megbélyegzik az embert, amikor szótöbbséggel felmentik, mert kihirdetik, hogy hány ember találta bűnösnek. Az új bünvádi perrendtartás éppen azt mondja, hogy ezután nem olvassák fel, hogy hány esküdt nyilatkozott a bűnösség mellett. (Ugy van, baloldalon.)

Azt kérdi a minisztertől, hogy olyan országban, ahol alaki felelőség van, minő retorziója nyilatkozik meg a magánbecsületnek a 16-ik paragrafusban? Eddig nálunk nyíltan dolgoztak az újságírók s hire sem volt az ugynevezett Zitz-redaktoroknak. Azt hiszi a miniszter ur, hogy a magyar sajtó ezután nem folyamodhatik ehhez a rendszerhez? Amit a miniszter felhozott a javaslat mellett, az mind lerombolódik a mellett, hogy itt alaki felelőség van. (Ugy van, balfelől.) Az igazságügyi kormány, amikor a büntető eljárást behozta már jó eleve lemondott arról, hogy a sajtó-ügyek egy részét kivonja az esküdszékek hatásköre alól, mert csakis a területeket szabályozta. Ez a törvény kimondja, hogy a sajtó útján elkövetett vétségekre nézve a sajtóbíró-ság illetékes, tehát csak 11 az országban, — s a miniszter a most tárgyalás alatt levő javaslatában erről teljesen megelégedik. Az ő Felsége által szentesített törvényt pedig meg kell tartani; vagy pedig segítsen a miniszter a bajon novelláris uton. Ki a Szilágyi Dezső igazságügyminiszter által benyújtott törvény indoklásait elolvasta, az előtt tisztán áll, hogy a 16 §-ból nem is lehet törvény. Mert az ő Felsége által szentesített törvényben a miniszter csak a rendelkezést tartotta fenn magának, szervezeti változtatásokra azonban már nincs joga. (Igaz, ugy van, balfelől.) A fokozatos felelősségről beszél ezután. Azt mondja, hogy ha a szerkesztő elvállalja a felelőséget egy cikkért, a törvényszéknek fel kell menteni, ha bebizonyította, hogy nem ő írta a kérdéses cikket, mert a törvényszék csak a tettest ítélheti el. A Szilágyi-féle törvényjavaslat nem szándékozta azt, hogy a sajtó-ügyeket elvegyék az esküdszékektől. Kérdi, hogy mi történik akkor, ha ugyanabban a cikkben megsértenek egy közhivatalosokot és egy magán embert. (A miniszter a zajban valamit mond.)

Hentaller Lajos: Ne idegeskedjék ténsur!

Visontay Soma: Azt nem mondhatja ilyen esetben a miniszter, hogy az ügy az esküdszékekhez tartozik, mert akkor az újságíró, amikor megakar sérteni egy magánembert, megsért mindjárt egy közhivatalnokot is (Nagy tetszés baloldalon.) Azt mondják a tulajdonon, hogy az ugynevezett revolver zsurnaliszták ellen szükséges a 16 §. Itt van az esküdszéki perek jegyzéke nála 30 esztendő óta s e jegyzékben ott vannak a többek között Polczner Jenő, Kléb István, Rákossy Jenő, Falk Miksa, Komócsy József, Vadnai Károly, akik mind magánbecsületsértéssel voltak vádolva, pedig egyáltalán nem lehet róluk mondani, hogy revolver-zsurnaliszták lettek volna. A jobboldalnak ez az érve sem áll fenn. (Ugy van

baloldalon.) Azt mondta a miniszter, hogy az esküdszékeken is akar könnyíteni. Hát hogyan lehetne esküdszékekkel dolgozni ezután is, mikor az eddigi 11 esküdszék helyett 67 esküdszék állt föl a miniszter. Itt nem lehet tulterhelés! A miniszter fogásai tehát elesnek. A törvényjavaslatot nem fogadja el s határozati javaslatot nyújt be, hogy a javaslat a bizottsághoz utasítsák azért, hogy a bünvádi perrendtartásról szóló s már szentesített törvényvel összhangzásba hozassák, a rágalmazási és becsületsértési ügyek a felállítandó 67 esküdszék elé tartozzanak s addig, míg a bizottság ez új javaslattal elkészül, e tárgyban függesztessék fel a tanácskozás. (Zajos helyeslés és taps balfelől.)

Elnök az ülést öt perczre felfüggeszti.

Szünet után Erdély számalmasan védekezett, a mit Visontai igen ügyesen vágott vissza.

UJDONSAGOK.

TÁJÉKOZTATÓ.

Június 20-án. Az iparostanoncziskolák zár-
vizsgái.

Június 22-én. Zárvizsgák az »Orsolya zár-
dá-ban.

Június 12. Guttenberg Pál előadása a »Slójd-
ról a »Kereskedelmi Csarnok« nagytermében.

Június 12—19. A főgymnázium zárvizsgái.

Június 13. A nagyváradi takarékpénztár jubi-
leumi közgyűlése d. e. 11 órakor.

Június 13. Utolsó nap a szőlők peronosporát
zására.

Június 14—30. Év végi alapvizsgálatok a jog-
akadémián.

Június 15. A »Szcut László« nyomda évi
közgyűlése.

Június 16. Esküdszéki tárgyalás a Vida-
pisc sajtóperben.

Június 16. Biharvármegye évnegyedes köz-
gyűlése.

Június 17—20. Iparostanoncz munka kiállítás.

Június 19. A nagyváradi-belényes-vaskövi vasút
évi közgyűlése a vármegyeház kistermében.

Június 23. Borlódán-Prodanovits sajtóper.

Június 30. Benke, dr. Lankó Dezső sajtótár-
gyalás.

Július 4. A »Szigligeti Társaság« matineeje
Derecskén.

Június 19—29. A főreáliskola zárvizsgái.

* **A katona iskola építése.** Nagyvárad város mérnöki hivatalában serényen dolgoznak a magyar katonai iskola helyül szánt terület térképezésén. A terület vázlatba pontosan bevezetik a felmérés adatait. A kémgödröket tegnap vizsgálták meg. A 20 holdnyi területen, a Rédey-kert mellett a földréteg 1 méter vastag s alatta kavics réteg van, a mi azt mutatja, hogy vízfolyás volt a területen. Szakértők különben vízenyősnek tartják a kijelölt talajt, a mit valószínűleg a vízlevezető eltávolításával meg lehet javítani. A területet Bullovsky József polgármester is megtekintette tegnap reggel. A miniszter kiküldöttei. Lá h n e r Győző altábornagy, továbbá Rubestyák főhadbiztos és Alpár Ignác műépítész tegnap este megérkeztek Nagyváradra s ma délelőtt megtekintik a területet s a városházán tanácskoznak a módzatokról.

* **A kath. kör vigalmi bizottságának tagjai** ma, szombaton este 6 órakor ülést tartanak a kör helyiségében. Ez alkalommal elszámolnak a Püspök-fürdőben Pünkösöd másodnapján tartott junialis kiadásairól. A bizottság tagjait ez uton kéri fel a vigalmi-bizottság elnöksége a megjelenésre.

* **Pályázat a budapesti egyetem egyházi jogi tanszékére.** A hivatalos lap tegnapi számában pályázat van hirdetve az Aschenbrier Antal dr. esztergomi kanonokká történt kineveztetése folytán megüresedett egyházi jogi tanszékre. A 3000 frt fizetés, 800 frt lakpénz és 300 frtos quinqueniumokkal dotált állásra a pályázati kérvények június hó 26-ig nyújthatók be.

* **Uj kath. kör.** A belügyminiszter a sasföldi kath. kör. alapszabályait jóváhagyta.

* **Előadások a Röntgen sugarakról.** A nagyváradi kir. tábla biráinak felkérése folytán tegnap délután 5 órakor Dr. Károly Irén a prém. főgymnasium tudós tautára, megismertette azokat az experiementumokat, a Röntgen féle x-sugárral, melyeket az elmúlt télen oly nagy sikerrel mutatott be a nagyváradi közönségnek. — A főgymnasium physikai tanterem zsufolásig megtelt nem csak a táblabirák és családjaikkal, kiknek élén Ritoók Zsigmond kir. táblai elnök is jelen volt, hanem városunk előkelő közönségének számos más tagja is eljött végig nézni a csodáshatású sugarakkal bemutatott kísérletezéseket. — Dr. Károly ez alkalommal nemcsak a tél folyamán bemutatott kísérletezésekkel állott elő hanem az x sugarat, először réz, máj, igen vastag falemez, celluloid vékony vaslemez s egyéb érczek és fémeken is keresztül bocsátotta, amelyek mögé állított tárgyak körvonalai szintén igen élesen tűntek elő. Az érdekes magyarázatokkal kísért experimautumokat az előkelő hallgatóság rendkívül tetszéssel fogadta különösen pedig az elmúlt tanévben a VIII. osztályban járt tanulók, kiket Dr. Károly tegnapi előadására meghívott. Előadás után a kir. táblabirák nagyobb összeget adtak a gymnáziumi physikai szertár részére, hogy a Röntgen féle költséges kísérletek minél tökéletesebben és minél többször lehessenek gyakorolhatók.

* **Tömeges előléptetések.** Az igazságügy-minisztérium által kiadott rangsorozat szerint a következők léptettek elő magasabb fizetési osztályba: u. m.

P á k o z d y István járásbirósági aljegyző a XI-ik, fizetési osztály, I.-ső fokozatába, P a n o r á n Lukács, kir. törvényszéki iroda igazgató a X. fiz. oszt. I. fokozatába, J e s c h László kir. ítélő táblai irodatiszt ugyanabba; a XI. fiz. oszt. I. fokozatába pedig S a r k a d y Imre és D u d k a Kálmán kir. táblai, B e k e Sándor és Czigler Nándor kir. törvényszéki és S c h é n y i Károly kir. jbirósági irnokok; továbbá a XI. fiz. oszt. II. fokozatába R é t h y Géza kir. ügyészégi iroda vezető, F á n t a Adolf kir. törvényszéki C s a j k o s Bertalan G i n c z e y Lajos és S z i l á g y i D. Gábor jbirósági irnokok.

* **Pokorny Herman altábornagy uton.** P o k o r n y Herman altábornagy e hónap eleje óta a temesvári VII. hadtesthez tartozó ezredek megvizsgálása végett utban van. — Pokorny a napokban Debreczenben vizsgálta meg a 39. gyalogezredet a sámsoni gyakorlótéren, innen tegnap Temesvárra utazott, honnan a mai nap folyamán Aradra érkezik. Az itt tartandó nagy szemle után, mely a zádorlaki gyakorló téren fog végbe menni, hétfőn érkezik vissza Nagyváradra. Pokorny utjában hadsegédje kíséri.

* **Uj hivatalos órák, a járásbiróságnál.** A beállott nyári idő folytán a városi járásbiróságnál megváltoztak a hivatalos órák. Ezen-tul 3 óra helyett 2 órakor fognak kezdődni és öt órakor érnek véget. A délutáni órákban, a hivatalnokok három óráig állanak a közönség rendelkezésére. A délelőtti órák változatlanul maradnak.

* **A pecze-szöllösi kórorvos lakhelye.** Hónapok óta huzódó ügy nyer óhajtott megoldást a jövő szerdai megyegyűlésen. A pecze-szöllösi kórorvos ugyanis beköltözött Nagyváradra s innen látta el a gondozására bízott orvosi-kör közegészségügyi teendőit. A beköltözésnek állítólag az volt az indító oka, hogy Pecze-Szöllösön nem kapott megfelelő árért alkalmas lakást. Pecze-Szöllös község lakossága felszólalt a kórorvos elköltözése miatt s hivatkozott a törvény világos rendelkezésére, mely szerint a kórorvos minden körülmények között köteles az orvosi kör területén lakni. Mint ér-

tesülünk, a kórhöz tartozó községek Pecze-Szöllösön egy alkalmas házat vásároltak kórorvosi lakásnak. A házvétel jóváhagyása a szerdai megyegyűlésen kerül sorra. A jóváhagyás után a kórorvos azonnal köteles Pecze-Szöllösre költözni.

* **Választók összeírása.** Nagyvárad város jövő évi választóinak névjegyzékét már össze állították s most írják betürendbe a listát. Várad-ujvároson a folyó évben 744 a választók száma, az 1895. évben hattal több, vagyis 750. V.-Olasziban ez évben 1001 választó volt, jövőre jóval több lesz a szavazó. V.-Velenczén is növekedett a választók száma. Természetesen ez még nem végleges lista, mert a felszólalások által még több polgár bejön a névsorba.

* **Berettyó-Ujfalu haladása.** Biharmegyében ujabb időben két község Nagyszalonta és Berettyó-Ujfalu igen sokat tesznek a község haladásáért és szépüléseért. Nagyszalonta ki-aszfaltoztatta utcáit, most meg B.-Ujfalu határozta el egyik legutóbb tartott képviselő testületi ülésén, hogy a község régl fenyőfa padlóit, melyek eddig járdákuul szolgáltak, felszedeti s helyébe terméskövel burkoltatja ki a főbb utcákat. E célra 20,000 frt törlesztéses kölcsönt vesznek fel, melyből a kocsit közepét 1 méter szélességben, a járdákat pedig 60 cm. szélességben kockakövel burkolják ki, az eddigi fenyőpadlók használható részét pedig a mellék utcákon helyezik el. A község évenként 1200 frtot költött el deszkákra, melyek jóformán alig voltak használhatók, mert esős időben csaknem elmerültek a diszes sárréti lotyban.

* **Halálozás.** A törvényszéki segédhivatal egyik legszorgalmasabb, munkáaan megőszült derek tisztviselőjét vesztette J e s c h Jánosban ki tegnap rövid szenvedés után családja körében elhalt. Temetésén, mely ma d. u. 4 órakor lesz. pályatársai testületileg vesznek részt. A család által kibocsátott gyászjelentés így hangzik:

Alulírottak szomorodott szívvel tudatják a legjobb atya, apés, nagyatyja és rokonnak. J e s c h János kir. tör. tisztviselő folyó év június hó 11-én reggel fél 6 órakor élte 72-ik évében rövid szenvedés után történt csendes elhunytát. A megboldogott drága halott földi maradványai folyó hó 12-én d. u. 4 órakor fog Nagykörös-uteza 709-ik szám alatt levő lakásnál a róm. kath. anyaszentegyház szertartása szerint beszenteltetni s a zöldkerti sírkertben öröknyugalomra tétetni. Mely végtisztességtételre az elhunyt rokonai, kartársai és barátai tisztelettel meghivatnak. Nagyváradon, 1897. június 11-én. Az örök világosság fényeskedjék neki! Jesch László, Jesch János az elhunyt fiai, Jesch Aladár, ifj. Jesch László az elhunyt unokái, Jesch Lászlóné szül. Brunmlich Ágnes az elhunyt menyje.

* **Allamsegély Biharmegyének.** A Debreczen-Érmihályfalva-Nagykárolyi ut fenntartására az állam 10000 frtot utalványozott Biharmegyének.

* **A miniszterelnök öcsese elítélve.** Tegnap tárgyalta a zilahi kir. törvényszék Bánffy János báró nagylaki földbirtokos esetét a ki gondatlanságból okozott emberölésért került vád alá. Tavaly történt, hogy a báró vadászterületén agyonlőtte Nagy Bálint parasztgazda kutyáját. Nagy Bálint ezért szemrehányással illette a báró s a mint ott a vadászterületen egymással feleseltek, egyszerre csak uj lövés dördült el s a parasztgazda halva treült el a földön. A báró fegyvere véletlenül elsült s a golyó Nagy Bálint fejébe furódnt. Valaki azt a hirt terjesztettel, hogy a báró szándékosan lőtte agyon a parasztgazdát. Ez a hír nagy izgatottságot keltett a faluban. Vagy kétszázán éktelen lármával a kastély elé vonultak. bezúrták az ablakokat, s már-már betörték a kastélyba is, a mikor a csendőrség szétverte a zendülőket. Az ítélő-tanácsban, mely az esetet tárgyalta, Hiry kir. táblai bíró elnökölt. A

vádhatóságot Gazda kir. alügyész képviselte, védő Nagy Dezső dr. Budapesti ügyvéd volt. A törvényszék Bánffy János bárót, a gondatlanságból okozott emberölésben vétkesnek nyilváníttotta, s k é t h ó n a p i fogházra ítélte. A vádlott föllebbezett.

* **Még egy színház Budapestén.** Kétségtelen, hogy a magyar színészet ügye nagy lendületet vett az ország fővárosában. Egy más után épülnek az új Muzsahajlékok. A Vigszínház után a Kisfaludy-színház következett. Épülőben van az ugynevezett Magyar-színház is, a népszínházból kiszorult Eava Lajos vállalata. Ezekhez most még egy újabb színház járul, Budapestnek azon a részén, mely csak rövid idő óta kezd fejlődésnek indulni. A tervezett új színház ugyanis a Ludovika-Akadémia meggett épül, építésébe még az idén bele fogognak. A nézőtér 24 páholyra és 1247 ülőhelyre van tervezve, állóhelyek az új színházban egyáltalán nem lesznek. Eredeti s egész újítás számba menő tulajdonsága a színháznak az, hogy a vízszintes tetőre egy előkelő kávéház és vendéglő jön. Ha még a színház alá is építenének egy földalatti mulatót vagy orfeumot, akkor csakugyan teljes lenne az új épület originalitása s amerikai módra ki lenne használva a telek minden alkalmatossága.

* **Fánye Tógyer ismét a dtyiban.** A hires tolvaj vezér Fánye Tógyer ismét a dtyiban ül még pedig Kolozsvárott a kir. ügyészségnél ahova ugy került hogy a gróf Vass féle nagy ékszer lopás tetteseinek kiderítésére kitűzött 1000 frt jutalmat elnyerni óhajtván feljelentést tett a tettesek ellen, hogy ő az ezer forintért előállítja őket, mire persze Fánye Tógyer letartóztatott s fogva tartják, mert a vizsgálatot eddigi eredménye szerint is ő tűnik ki a tettesnek. Így valószínű, hogy városunk pár évre meg lesz mentve etől a közveszélyes rovott multu javithatatlan rabló vezértől.

A regény vége.

Öngyilkos cselédleány.

— Saját tudósítónktól. —

június 11.

Ugy látszik, hogy a szerelem azok közzé a betegségek közzé tartozik, amelyeknek óriási sok áldozata van.

Ezeknek az áldozatoknak a száma. tegnap is szaporodott egygyel, megmérgezte magát egy leány, mert nagy betegsége volt. — Szeretett egy fiatal embert, aki egy hét előtt azért lőtte meg magát, mert azt hitte, hogy hűtlen lett hozzá.

Ez a tévedés okozta a második tragédiát, mely tegnap délelőtt játszódott le Nagyváradon. A regény befejezést nyert s mikor e sorokat írjuk, a második áldozat, még a kórház falai között nyöszörög óriási kínjai között vívódik a halállal s lehet, hogy mire e sorok napvilágot látnak, már ott fog feküdni a bonczterem jéghideg asztalán.

Tudósítónk az esetről a következőket írja:

Bőven megemlékeztünk annak idején Sándor M. Dezső katona szolga öngyilkosságáról.

Sziven lőtte magát, mert azt hitte, hogy Bálint Róza, akit szeretett, — nem szereti őt viszont. Egy gyanu fogamzott meg agyában s ennek a hatása alatt követte el az öngyilkosságot.

Mikor Bálint Róza megtudta, hogy ő miatta ölte meg magát, az első hirre elájult, aztán mikor ismét magához jött, teljesen meg volt törve. Fgyik helyről a másikra vándorogott, dolgozni nem volt képes s éppen ezért már szolgálatából is elakarták bocsájtani.

Nem tudott uralkodni magán s tegnap dében egy és két óra között *maró lugot ivott.*

Alig öt perc mulva orditva henpergett a

földön, borzasztó kínjai közepette felébredt benne az élet ösztön és segítségért kiáltozott.

A körülállók borzadva nézték a kinlódó leányt s az elöszűrt orvos megtette az első kísérletet életben tartásához, aztán bevitték a kórházba.

A rendőrség részéről *Sarkady József* rendőrbiztos jelent meg a színhelyen s az esetről felvették a jegyzőkönyvet.

Az öngyilkos oly nagy mérvű és erős marólugot ivott, hogy az orvosok semmi reményt sem fűznek életben maradásához. Az éjszakát bajosan fogja átélni.

Távol levő szüleit sürgönyilg értesítették az esetről.

A Jambó »in Grószvardájjn.«

vagy

Szöveg zene nélkül.

Csak úgy loptam azt a két napot tavaly májusban, mely alatt be kukkantam a kiállításba. Bizony pingáltak még akkor, nem is volt még teljesen rendben minden pavillon, hideg eső idő járta, mégis gyönyörködve jártam keltem egész a tyukszem kapásig reggeltől estig.

El is határoztam nyomban, hogy fel ruczanatok még egyszer.

A nyár derekár fel is vergődtem. De alig földalattiztam be a kiállításba, mindjárt másnak találtam mindent!

Valami remek melódia csapta meg a fületem. Idegen szerű volt, de kellemes. Meg álltam hallgatni s egy gyerek mindjárt markomba nyomott egy darab papírt, a nóta szövegével, onnan tudtam meg, hogy a remek műdal czime »Jambó«.

Körülbelül 15-ször húzta el a cigány s én meglegedve távoztam, megtanultam eleitől végig.

Oda ballagtam a debreczeni esárdához, néztem a nádfedeles esárdát, benne a hamisítatlan cigány zenészeket s vártam a nótájukat, hogyan hat rám a Jambó után. Stimoltak — el kezdtek s éppen a Jambót húzták. Vártam, de hiába vártam. Elkezdtek — de be nem fejezték, legalább egy rövid 3/4 óra alatt nem.

Kezdtém kevésbé szépnek találni a nótát.

Jártam keltem én aztán egész nap. Nem a kiállítást néztem már, hanem a Jambó elől szoktam, de az jött utánam, zúgott minden felől.

Éjjel sem pihenhettem. Álomban 100 bandát láttam, mely mind el húzta a Jambót s én szerencsétlenül éppen a 99-ik után ébredtem fel a 100-ikra, melyet lakó társam fűtyült öltözés közben.

Az óta Jambó-izonyban szenvedek.

Hogy most róla írok? Hja! kérem egy érdekes új strófáját hallottam a Jambónak ezt írom le, sajnálom, hogy verklím nem adhatom elő jámbor telebarátaim delectálására.

* * *

A Schlauch-parkban multság készül. Gyülekeznek a vendégek, tipikus alak mind. Merészen hajlott orr, még merészebben hajlott láb, legmerészebb terméjű fülek — azt hittem az ungvári csoda rabbira fogják rá adni az azon időben kapott érdem keresztet.

De nem ilyen rituális alkalomra gyülekeztek Fáró kegyeltjei. Csak mulatni akartak, még pedig nem rituálisan, mint a felterített asztal közepén szontyolódó *sonka* is mutatta.

Hm! hát már a régi szokásnak fucs?!

Egyszer azt kérdezte az »uj« földes ur a cigánytól.

— Nü! Mandjál meg nekhem, mi kölömbőség van mi khöztünk khözt?

A cigány azt mondta:

— Hát bizony csak ázs, hogy magá akkor se esi meg a *sódort* há ván, én meg akkor is meg enném mikor nines.

Itt fel sült volt volna a cigány distinkezió, mert itt *sonkát* akartak enni.

Hanem!

Mi is az a hanem? A jelen esetben a Jambó. Ez oda rohant a gyülekezők iránti sympáthiából az asztalhoz és nagyot mordult. A mulatozók erre bátorságra kapva félre ugrottak s a *sonka* védtelenül maradt.

Mivel pedig a Jambó egy katonatiszt kutyája

volt, konyitott valamit a reglamához, hogy a védelenetek védeni kötelesség, tehát biztonságba tette a *sonkát*.

Igy a rituson nem eset csorba, a Jambó pedig ki köszörülte a csorbát, mert ezen újabb strófa közkedveltségüvé tette, mind az igaz hitű választott nép előtt, mind az egész szemlélő publikumnál.

Jambó Jambó
Bölessen kutyálkodtál
Midőn *sonkát* lopván
Morest tanítottál.

Köby.

TANÜGY.

Guttenberg Pál felolvasása. Guttenberg Pál, a kézi munkára nevelő országos egyesület igazgatója, pénteken városunkba érkezett, hogy a kereskedelmi és iparkamara meghívása folytán Nagyváradon előadást tartson a »Slöjd«-ről. Az igen fontos előadással lapunk más helyén bővebben foglalkozunk. E helyen csak újolag figyelmeztetjük a közönséget, hogy ez érdekes előadáson megjelenni el ne mulassza.

Énekvizsgálatok a községi polgári iskolában. Meghívó. Az ének vizsgálatok a községi polgári fiúiskolában f. hó 16-án Szerda d. e. Tíz és fél, a polgári leányiskolában ugyanezen napon d. u. Három és fél órakor, az elemi iskolákban az osztályvizsgálatokkal egyidőre fognak megtartani: mely vizsgálatokra a t. szüleiket és tanügybarátokat tisztelettel meghívom. Nagyvárad 1897 június 10 M e z e y Mihály vizs. biz. elnök.

Záró érettségi vizsgálatok a kereskedelmi akadémián. Tegnap fejeződtek be a helybeli kereskedelmi akadémián a szóbeli érettségi vizsgálatok, a kormány által kiküldött *Scholcz Agoston* egyetemi tanár és *Huzella Gyula* miniszteri biztosok jelenlétében. A vizsgálatok általában jól sikerültek, kivéve a menyiségint, amelyből 20-an az írásbeliből elbuktak s így mind a huszan pót írásbelit tesznek ezen tantárgyból. *Scholcz* vallás- és közoktatásügyi miniszteri biztos ma éjjel vissza utazik Budapestre.

SZÍNHÁZ ES MŰVESZET.

Szép Galathea és Pajkos diákok.

— Junius 11. —

A »Niobe« után valóban már csak az összehasonlítás kedvéért is érdemes volt Suppe fülbemászó zenéjű kedves operettejét a »Szép Galathea« színre hozni. Az egyfelvonásos víg operettehez pedig, mely valóságos zenei mestermű igen jól illett ez a kis zenei ékszer, melynek czime »Pajkos diákok.« Mind a kettő régi operette s épen azért élvezetes volt. Nem tudni, hogy régebben voltak-e jobb zeneszerzők vagy a jelenkor izlése változott-e meg, de annyi tény, hogy az újabb operettek közül egy tucat sem ér fel a »Szép Galathea« egyetlen felvonásával. A közönség méltányolta is érdeme szerint a két darabot s annál pompásabban mulatott, mivel az előadás is nagyon jó volt.

Déri Jenő a Pygmalion szerepében, hogy egy »uj« phraissal éljünk, ismét ragyogtatta hatalmas hangját, sőt még tegnap játéka is valamivel jobb volt a szokottnál.

Rontay Boriska (Ganyvéd) szintén kitünő interpretálója volt azoknak a bohóságoknak, melyekkel a szerző e szerepét elhalmozta. Éneke, játéka szokott, hanem tánczolásá kissé nagyon is merész volt.

Galathea Székely Irén adta a tőle már megszokott kedves ügyességgel.

Az öreg Csataárt, kit oly ritkán van alkalmunk az idén látni, a Mydas szerepében bebizonyította, hogy ő sohasem rémül meg. Olyan fiatal tüzzel játszott, hogy nem látszott meg rajta egy cseppet sem, hogy már hat X nyomja vállát.

A »Szép Galathea« után a múlt héten előadott »Pajkos diákok«-at ismételték meg a múltkor pompás előadásban.

A megváltozott műsor. P. Szép Olga és Horváth Paula hirtelen megbetegedése miatt

a mára kitűzött »Vasgyáros« helyett a »Vigéczek« kerülnek színre. A »Vasgyáros« így a jövő hétre marad.

IRODALOM.

— Az *Ungaria* című folyóirat májusi száma változatos tartalommal a napokban jelent meg. Első helyen Turcu Aurél érdekes közleménye áll, a melyben a romániai törvényekkel foglalkozik. Azokra fekteti a főszűrt, a melyek a romániai honpolgárság megszerzésére szükségesek. — Bayer József a magyar nemzeti színház kimagasló alakjait egy pár kivétellel mind felsorolja. Azután Hajnik Imre a Verbőczy féle kodex keletkezéséről írja le, hosszasan tárgyalja Verbőczy életrajzát. — E. P. Jókai Mór — Naplóm — című munkájából egy kis vonzó elbeszélést fordított le elég hűen, habár néhol küzdött a nyelv nehézségeivel. Lupu Gy. Bucsum község monografiájával foglalkozik. Igazán megkapóan írja le a község fekvését, lakóinak sajátságait. Kiss Péter — egy román lakadalom — czímmel vonzó színekkel ecseteli a román lakadalmi szokásokat. — Pituk Béla gyűjteményéből közöl azután a szerző egy pár Arad vidékén divó népkölteményt, amelyekben visszatükröződik a román nép lelkülete. — A magyar észben. a román pap és népe czim alatt közölt közleményben a román nép és papja közt fennálló viszonyt ecseteli a szerző. — Azután a Leopold császár alatt történt, ama kísérletekkel foglalkozik a füzet, amelylyel az erdélyi oláhok egyesíteni törekedtek. Eelsorolja az unio okait és elért eredményeit a kísérleteknek. Végül P. Gy. A szilágysági románság szokásaival, sajátságával foglalkozik. Leírja a szilágymegyei oláh ember udvarát, házáat.

S P O R T.

Nagyvárad i löversenyek. Mint mindébben, úgy az idén is rendez a »Biharmegyei Gazdasági Egyesület« löversenyeket Nagyváradon. A ló és ügető versenyek f. év. szeptember 25 és 26-án lesznek megtartva. Tervezetük már meg is van állapítva. A két versenynap alatt lesz 13 verseny és pedig 4 ügető verseny, 2 sikverseny, 3 gátverseny, 3 akadályverseny és a mezei gazdák versenye.

Versenydíjakban összesen ki lett írva az elsőnapra: 6200 korona, a másodnapra: 7900 korona, a két napra tehát 14100 korona. A részletes tervezetet közelebb hozzuk. A versenyek díjaira Biharmegye és Nagyvárad városa 500—500 forintot adományoztak.

Igazságszolgáltatás.

Hamis tanu.

— Törvényszéki végtárgyalás. —

Tratler István kereskedő segéd, még pedig nem azok közül a tisztességesebbek közül való, akik kezeiket dörzsölve nyugodt lelkiismerettel kérdik a vevőktől: »mi tetszik!«

Tratler ur, nem ilyen jámbor fajtából származik. Ő tüzes, mint a mén ló s amint mondani szokták, megesküdne egy száraz foghagy máért is.

Ami a becsületet illeti, arra nézve azt a tant vallja, hogy a gazdájáért ha a tűzbe megy egy igazi kereskedő segéd, mért ne hazudna, és mért ne esküdne meg hamisan érte.

Ez az ő jellemrajza. Megtörtént aztán, hogy a gazdája Schvartz Armin egy kis bajba keveredett valami váltó históriáért, és ő döntő hatással a perre, letette gazdájáért az esküt hamisan, a hamis vallomásra.

Ezért került a törvényszék elé s Millye Gyula elnökléte alatt, tegnap meg is tartották felette a végtárgyalást.

Vádolt beismerte részben a vád valódi-

ságát, mely vád a tanúk vallomása után teljesen valószínű bizonyult s így a vádlottat nyolcz havi börtönre ítélte. a törvényszék.

Felemelt helyárok. Lapunk tegnapi számában e helyen közölt hírünkbe sajtó hiba csuszott be, amennyiben Matuschek Ferenczet nem egy és fél évi, hanem két és fél évi börtönre ítélte el a nagyváradai törvényszék csalásért és sikkasztásért.

REGENY-CSARNOK.

P R A D A.

Fordította K. G.

44.

Leonora hallotta a zuhanást a folyósora szaladt, testvére ott feküdt arczczal a kővön, mankói jobbra, balra mellette, Daisy pedig ott állt megkövülve, tehetetlenül, mint Otelő.

Leonora mellé térdelt, fejét felemelte.

— Meghalt! meghalt! — jajgatott — te ölted meg Júriát! gyilkos! börtönbe visznek, hóhérnak adnak.

Nem nézett Daisyra, pedig, ha ennek arczát látta volna nem kevésbé ijedt volna meg mint a Vilmosétól.

Mintha minden érzélem, szenvedély, mit az előbbi negyed órában átértzett a vad lélek, megkövülve kiült volna arczára: düh, öröm vágy, borzasztó ijedségbe csapva át, nem tudta volna egyik újat megmozdítani, nem egy hangot kiadni, tehetetlenül bámult a testvérpárra. Vilmos homlokán nagy daganat volt látható, szemei félig lecsukva, a pillák alól látszott a feketéje, fehér ajkain véres hab ült, hallotta mint sikolt Leonora ismételtén, mialatt Vilmos arczát dörzsölgette, hogy életre hozza, mindez azonban nem volt képes a lánykát meredségből felelőre felelőre.

Duin kisasszony s a cselédek elő futottak, Daisyra senki sem figyelt, tovább lóditották, hogy így könnyebben a sebesülthöz férhessenek, az inasok felfogták Vilmost s a legközelebbi szobába vitték. Leonora kétségbeesetten zokogott és ujjal mutatott Daisyra.

— Gyilkos! kiáltotta ismételtén. Daisy még akkor is ott állott, folyton a márvány lapokra szegezte szemeit, melyeket tüstént felmostak, melyeken szerencsétlenségére még szőnyeg sem volt, mikor Vilmos elesett, a mi legálább kisebbitette volna az ütődést.

Végre ismét magához jött hangokat hallott, hallotta a parancsot, hogy tüstént fogjanak és orvosért menjenek, az inas jött, mellette akart elszaladni mikor látta, hogy a mankók még ott vannak felemelte s Daisy mellett a falhoz támasztotta.

— Hogy történt a dolog kisasszony? — kérde — biztosan eleszszott? Csa nem kegyed lökte el?

Daisy mélyen lélegzett, arca visszanyerte rendes kifejezését s mivt egy sóhaj jött ajkairól a kérdés: Meghalt?

— Még nem, azonban Duin kisasszony azt mondja, hogy nem él sokáig szaladok orvoséri.

A szolga tovább futott, Daisy pedig apró lépésekkel, lecsüggesztett fejjel mént az ebédlőbe, hol még nem volt rendbe hozva az asztal mivel ez az eset megzavarta a reggelit. Hideg borzongás futott végig egy párszor egész testén, szokott helyére ült, kezét homlokára tette, mint lüktet az ér hogy égett?

— Meghalt, meghalt! — Mi az: meghalt?

Majd egy kis őzre gondolt, melyet Jáván felneveltek s egy reggel az óljában élettelenül találták, jávai róka vagy sakál fojtotta meg.

Homályosan emlékezett rá, mily keservesen sirt, jajgatott, mikor az állatot, mely őrző ebként követte, kezeiből evett, félig nyitott szemekkel megdermedve a földön találta — épen úgy feküdt ott előtte az az idegen ur. Hogy is jutott eszébe, hogy is tervezhette, hogy rá rohanjon, holott tudta, hogy nyomorék, hogy a rossz atchinezek lábát ellőtték.

Agya égett, forrt, mint soha máskor, szive majdnem megrepedt, önkénytelenül is rá nyomta kztét, tulajdonkép azonban nem tudta mi is történt.

Az utobbi napokban oly csudálatos, különös kedélyhangulatban volt, kimondhatlanul szomjuhozta a szabadságot iszsoy, vad, gyűlöletet érzett nevelőnöje iránt, azonkívül hatalmának tudata, méltóságának meggondolása, míg ő olyan mélyen alatta állt a gyűlölt szolgálónak.

Mindez annyira felizgatta, vérét felkorbácsolta, hogy ellene támadt az idegeneknek.

Nem régen az a gondolata támadt, vajjon nem jobb volna, ha engedelmes, jó volna mint a többiek. — Mikor a jó lelkű vén Duinnal az állatkertben volt, nagyon jól esett neki, hogy a többi emberekhez mindenben hasonlít és senki sem bámulja meg, olyan jól elfecsegtek, nagyon jó hangulatban tért haza, mikor azonban látta, hogy szobáját megszentelték, gyermekies titkait felfedezték, ujból fejébe szállt minden csepp vére. Ez tompává tette. elvakította, semmire sem gondolt többé, csak, hogy megbosszulja. De hogyan? Mikor tegnap este a theával leöntötte, megkapta az Achilles sarkát a hol a büszke tudákos, gőgös mamzell sebezhető.

(Folyt. köv.)

TAVIRATOK

Türr Pesten.

Budapest, jun. 11. (Saj. tud. táv.) Türr István Pestre érkezett. Holnap Széchényi basa és neje tiszteletére estélyt ad.

A miniszter jelentése.

Washington, jun. 11. (Saj. tud. táv.) A földmivelési miniszter jelentése szerint a gyapot-aratás 3 héttel késni fog.

A megáradt Tisza.

Szeged, június 11. (Saj. tud. távirata.) A folytonos esőzések következtében a Tisza kiöntött medréből. A kör töltésen tul levő városrészen ma délután 4 órára már nagyon sok ház dőlt össze. A lakosság a legnagyobb mértékben kétségbe van esve s különösen hangoztatják elkeseredésüket a tanács s a víz-szabályzó társulat ellen. Ma délután 5 óra után újra három ház dőlt össze s az összedült házak némelyikében súlyos betegek is voltak, a kiknek a mentése körül szivet facsaró látvány tárult a jelenlevők elé.

A tüntetők ügye.

Budapest, június 11. (Saj. tud. távirata.) A kvóta ellen tüntető egyetemi hallgatókra oly tulmagasan kiszabott pénzbüntetéseket, ma a főkapitány másodfokulag 30, 20 és 10 frtra szállította le.

Öngyilkos segéd.

Budapest, június 10. (Saját tud. távirata.) Ma reggel Major Ferenc asztalos segéd Aggteleky u. 12 sz. öngyilkossági szándékból mérget ivott. Tettének oka ismeretlen.

A hadikárpótlás alapja.

Athén, június 11. (Saját tud. távirata.) A pénzügyminiszterium kimutatást készített Görögország pénzügyeinek segédesszközeiről. Ez a munka fog a hadikárpótlás megállapításánál alapul szolgálni, közöttük a kimutatást Loew konstantinápolyi angol pénzügyi attachével is, mivel Sirlurrie Ph. nagy követ sürgösen utalt annak szükséges voltára, hogy Görögország pénzügyi helyzete világosan kitűnjék. A béke megkötésére ugy ezt, mint a határkérdés rendezésére kinevezett bizottságról szóló hirt kedvező előjeleknek tekintik.

Éhező felkelők.

Kamea, jun. 11. (Saj. tud. táv.) A fölkelők kérték, hogy egy csolnokon élelmi szereket küldjenek nekik, minthogy más kerületek meg-

bizottjaival a helyzet megvitatására valószínűleg gyűlést fognak tartani. A tengernagyok ebbe beleegyeztek. A csónakokat pontosan megvizsgálják és a Suda öbölben fogják az élelmi szereket partra rakni. Az angol tengernagy egy görög csónakot zár alá vett és a rajta levő fegyvereket konfiskálta.

Tifusz-eset Athénben.

Athén, június. 11. (Saját tud. távirata.) Eugénia császárné tegnap este innen elutazott. A La Tonche Treville czirkáló hajon tegnap több ember tifuszjárványban megbetegedett. A beteget az Zamejon kórházba szállították.

KÖZGAZDASÁG.

Miért drágul a hús?

— A nagyváradai halásztársulatról. —

A napokban megirtuk, hogy Darányi Ignác földmivelésügyi miniszter tudatta Nagyvárad és Biharmegye törvényhatóságával, hogy Magyarország összes megyében a nagyobb folyó vizek mentén az órszágos halászati felügyelő vezetése alatt halászati társulatokat akar alakítani a haltenyésztés okszerű művelése szempontjából s hogy a Biharmegyében alakítandó halászati társulat miatt egy kis összekötés is keletkezett Nagyvárad városa és Biharmegye közt, a mennyiben az előbbi nem akarja elismerni az alakítandó társulat képviselését illetőleg az alispán illetékességét. Ez ügy most a miniszter előtt van döntés végett.

Tegnap újra egy leirat érkezett e tárgyban Darányi miniszteről, melyet közérdekű volta miatt kivonatossan közlünk.

Az érdekes leiratban a következő okok miatt ajánlja a miniszter ismételve a halászati társulat mielőbbi megalakítását.

Magyarországon újabb időben a hal állomány fogyatkozása vehető észre, hogy mily csapást jelent ez az ország gazdaságára nézve az kitűnik abból, hogy az egész országban mintegy 1.300.000 hold vízterület van, mely haltenyésztésre alkalmas, melynek azonban alig több mint fele részében van hal. Minthogy egy hold vízterületen évenként 50—120 kiló hal tenyészthető, ha a legrosszabb esetet véve, csak évi 50 kilót vesszük is, a fentebbi 1.300.000 hold területen egy év alatt 65 millió kilogramm hal termelhető, melynek értéke, kilóját csak 30 krba számítva évenként 18 millió frtra megy. Tényleg azonban ma a legolcsóbb hálnak is kilója 40—50 kr, e számítás szerint pedig az évi haltermés értéke 24—23 millió frtra is rugna, ha összes használható vizeinken okszerű haltenyésztést üznénk.

Hogy pedig e termelendő halmennyiség könnyen eladható lenne, az egész bizonyossá vehető. Tudvalevőleg a marhahus ára már évek óta folytonosan emelkedik, ha tehát most egyszerre csak olcsó halat hoznánk piacra, bizonyos, hogy annak jelenlegi fogyasztása óriási mérvben emelkednék, midőn a jelenlegi egy kiló kecségének 1 frt — 1 frt 20 krajczár ára 60—70 kr-ra, a ponty, csuka, stb. ára 30—40 kr-ra leszállna s midőn a marhahus kilója 40—60 kr. közt változik.

Az alakítandó halásztársulatok tehát a megyéknek és városoknak nemcsak nagy hasznot hajtának, hanem a szegényebb sorsu lakosságra nézve is nagy jótétemény gyanánt hatnának, mely ily körülmények közt többször láthatna húst asztalán, mint jelenleg.

A miniszter végre közli egy statisztikai tabellában, hogy mily fokozatosan emelkedik évről évre a hálnak és a marhahusnak ára, melynek okát abban találja, hogy a hal állomány évről-évre fogy, a marhaállomány pedig nem szaporodik azon arányban, mint azt a népesség szaporodása megkíváná. Nagy behatással volt a hús megrágulására a két év óta Magyarországon pusztító sertésvész is, mely csaknem 7 százalékkal szállította le sok helyt a sertések számát.

Mindezeknél fogva nagyon ajánlatosnak és szükségesnek tartja a miniszter, hogy a hal-

tenyésztés szakavatott kezelés alá kerülne, melynek folytán nemcsak meggátoltatnék a halpusztítás, hanem még nagy mérvben fejlesztések is.

Tenyészállatkiállítás Biharmegyében. A Biharmegyei Gazdasági Egyesület f. év őszén nagy tenyész állat kiállítást rendez, melynek előkészítésére nézve az egylet már minden irányban megtette a szükséges lépéseket. E tárgyban e hó végén vagy július elején igazgató választmányi gyűlés lesz, mely után a kiállítási tervezetet azonnal tudomására hozzák a lapok után a gazda közönségnek.

Vasuti kedvezmény a takarmány anyagok szállításánál. A kereskedelemügyi miniszter 4913 sz. a rendeletével korpa, olajpogácsa, árpadara, kukoricadara és malomkukolya szállításánál 20% díj kedvezményt engedélyezett az államvasutak vonalain a hely érdektől vasutak kivételével. Ezen kedvezmény csak úgy vehető igénybe ha a gazdasági egylet igazolja hogy a szállítandó takarmány anyagok állattenyésztéssel foglalkozó gazdák részére szállítanak. Az egyesület által adandó igazolvány a takarmányanyag feladásánál a fuvarlevélhez csatolandó. Ezen 20% szállítási díj kedvezmény csak is teljes kocsi rakományok illetve 10.000 kg. feladásnál adatik meg.

A gazdasági egyesület elnöksége a kereskedelemügyi miniszternek ezen intézkedését a lapokban már közölte, tekintve azonban ezen ügynek fontosságát a gazdaközönség érdekében véltünk cselekedni, a midőn ez alkalommal felhívjuk a gazdaközönséget hogy a fenti takarmány anyagok szállításánál ezen kedvezmény igénybevétele végett igazolványukért forduljanak a biharmegyei gazdasági egyesület titkari hivatalához.

Az első permetezés. A nagyváradi szőlőhegyen, a kedvezőtlen időjárás dacára, véget ért a peronospora elleni permetezések. A szőlőtulajdonosok e tekintetben is példás pontosságot tanúsítottak, amennyiben nincs közöttük egyetlen egy sem, ki az első permetezési kötelezettségnek jóval a kitűzött határidőn belüli eleget ne tett volna. A második permetezést augusztus hó elején fogják elvégezni.

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1897. június 11-én

Magyar aranyjárdék 4%	123.—
Magyar koronajárdék	99.70
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4 1/2%	123.—
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2 1/2%	101.50
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	120.50
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	97.50
Italmérési jog megváltási kötvény	100.75
Horvát-szlavon földtehermentesítési kötvény	97.75
Magyar nyerevény sorsjegy-kölcsön	154.—
Tiszaszabályozási és szegedi sorsjegy kölcsön	101.75
Osztrák járadék papirban	123.—
Osztrák járadék ezüstben	100.75
Osztrák járadék aranyban	145.50
Csiztrák korona járadék	102.—
1860. osztrák államsorsjegyek	102.—
Osztrák magyar bankrészvény	123.—
Magyar hitelbank részvény	100.75
Osztrák hitelintézeti részvény	145.50
Osztrák-magyar államvasuti részvény	958.—
20 frakos arany (Napoleonkor)	402.—
Német birodalmi mára	366.60
Londoni vista	355.—
Páris vista	952.—
20 márkás arany	58.60

NAGYVÁRADI SZINKÖR.

A mára hirdett *Vasgyáros P. Szép Olga* és *Horváth Paula* betegsége miatt későbbre maradt.

Bérlet 40-ik szám. Bérlet 40-ik szám.

Páros. Páros.

Nagyvárad, 1897. évi június 12-én,
az arad-nagyváradi szintársulat által.

A V I G É C Z E K.

Fővárosi életkép, dalokkal 3 felvonásban.

Kezdeté fél 8, vége 10 órakor.

Holnap vasárnap, 1897. évi június hó 13-án két előadás

Délután fél 4 órakor, félhelyárral:

EGY KATONA TÖRTÉNETE.

Dráma 5 felvonásban

Este fél 8 órakor rendes helyárral:

A GYIMESI VADVIRÁG.

Népszínmű 3 felvonásban.

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

NYILTTÉR.

Értesítés.

Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy eddig a Kossuth-utcán **Tóth és Tonk** cég alatt fennállott butor-üzletet eladtuk és ezzel a társviszony is megszűnt köztünk és így eddig is nevem alatt létezett a mai kornak teljesen minden igényét kielégítő **asztalos-üzletemre** bátorkodom figyelmét felhívni és kérem t. megrendelőim bizalmát ép úgy mint eddig, ezutánra irányomban gyakorolni.

Tisztelettel

Tóth József,

asztalos, Kisfűrdő-utca.

185 2-3

Felhívás a szőlős gazdákhhoz!

Az idény alkalmából van szerencsénk ajánlani:

első rendű raffia-háncsot

100 kg. vételnél . . . . . 40— forintért
50 kg. vételnél . . . . . 42— forintért
kisebb vételnél . . . . . 45— forintért

valódi knittelfeldi azurint

10 kilo vételnél . . . . . 1.40 kr.
kisebb vételnél . . . . . 1.45 kr.

kékkövet (rézgálicz)

100 vagy 50 kilo vételnél 32— forintért
kisebb vételnél . . . . . 34— forintért

permetező szódát

100 vagy 50 kilo vételnél 6— forintért
kisebb vételnél . . . . . 8— forintért

Tisztelettel

Kádár és Kiss.

127 3-6

Ritka alkalom olcsón vásárolni.

5000 darab finom nyulszőr kalap minden színben, darabja ezelőtt 4 frt, most csak 1 frt 25.

NÁDOR L és TÁRSA

ez ipő és uridivat üzletében Zöldfa-utca.

Legnagyobb raktár

férfi- női és gyermek czipőkben

meglepő olcsó árak.

Torna czipők fekete és barna színben gumi és bőr talppal deákok részére előnyös árban.

Kerékpárosok részére Triko ingek, harisnyák czipők és sapkák nagy választékban raktáron vannak.

A nyári idényre legújabb kalapok, nyakkendők, francia batist satin és selyem ingek, gallérok. Selyem és bőr keztyük. Batist és vászon zsebkendők — harisnyák. Illatszert, pénz és szivartárczák, esőernyők, séta botok stb. a legnagyobb választékban és legjutányosabb árban.

Nádor L. és Társa

uri divat üzletében.

Telefon összeköttetés.

169 6-19